

QISHLOQ XO‘JALIGI MAHSULOTLARINI SAQLASH DAVRIDA UCHROVCHI JANUB OMBOR PARVONASI (*Plodia interpunctella*) ZARARKUNANDASIGA QARSHI “KVIKFOS 57% TB” PREPARATINI QO‘LLASH

Murodov Baqojon Egamberdi o‘g‘li, b.f.n. dotsent,
Sulaymonov Inoyatullo Novatullo o‘g‘li, tayanch doktorant,
O‘simliklar karantini va himoyasi ilmiy-tadqiqot instituti.

Annotatsiya. Omborxonada saqlanayotgan qishloq xo‘jaligi mahsulotlariga zarari yuqori bo‘lgan janub ombor parvonasi (*Plodia interpunctella*) zararkunandasiga qarshi “Kvikfos, 57 % Tb” preparatini turli xil sarf-me‘yorlarda qarshi kurashishning samaradorligi natijalari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Omborxonada, Kvikfos, 57 % Tb, janub ombor parvonasi, preparat, kurash, mahsulotlar.

Аннотация. Отмечена эффективность препарата «Квикфос, 57% Тб» против вредителя складской плодовой южной (*Plodia interpunctella*), сильно повреждающей хранящуюся на складе сельскохозяйственную продукцию, при различных нормах расхода.

Ключевые слова: На складе, Квикфос, 57% Тб, Южная амбарная огнёвка, лекарство, борьба, продукты.

Annotation. The effectiveness of «Kwikfos, 57% Tb» drug against the pest of the southern warehouse moth (*Plodia interpunctella*), which is highly damaging to agricultural products stored in the warehouse, is highlighted at different consumption rates.

Keywords: Kwikfos, 57% Tb in the warehouse of the southern warehouse, propeller, drug fight products.

Kirish. Kimyoviy qarshi kurash va uning biologik samaradorligini aniqlash O‘simliklar karantini va himoyasi agentligi tomonidan sinov uchun berilgan preparatlarning laboratoriya sharoitidagi sinov tajribalari olib borildi. Biz tajribalarni 2023 yilda zaxiradagi qishloq xo‘jalik mahsulotlariga iqtisodiy zarari yuqori bo‘lgan zararkunandalar turlariga aniqlik kiritish hamda tarqalish arealini o‘rganish maqsadida Toshkent, Sirdaryo, Namangan, Andijon, Navoiy, Xorazm viloyatlari va Qoraqalpog‘iston Respublikasidagi qishloq xo‘jalik mahsulotlari saqlanadigan omborlardagi mahsulotlardan namunalar olib kelindi. Laboratoriya ilmiy xodimlari tomonidan Respublika bo‘ylab zaxira mahsulotlari saqlanadigan omborxonalarda monitoring olib borildi.

Ushbu namunalar laboratoriya sharoitida kuzatilib, o‘rganilganda don mahsulotlarida kichik un mita, sarg‘ish un mita, surinam unxo‘ri zararkunandalari, dukkakli don mahsulot (loviya, mosh, no‘xat)larda to‘rt dog‘li donxo‘r zararkunandasi, quruq mevalarda janubiy ombor parvonasi va chiporang terixo‘r zararkunandalari bilan zararlanganligi aniqlandi. O‘simliklar karantini va himoyasi agentligi tomonidan “Kvikfos, 57% Tb” preparati turli xil sarf-me‘yorlar bilan laboratoriya tajriba sinovlarini o‘tkazib berish uchun berildi. Uchta fumigatsiya kameralariga laboratoriya sharoitida ko‘paytirilayotgan zaxira mahsulot (bug‘doy, mosh, loviya, no‘xat)laridan maxsus tikilgan qopchalarga 100 gramdan to‘ldirildi. Zaxira mahsulotlari to‘ldirilgan qopchalarning ichiga bioindikator zaxira zararkunanda (kichik un mitasi, to‘rt dog‘li donxo‘r janub ombor parvonasi)dan 10 donadan solindi. Fumigatsiya kamerasining ichki hajmi hisoblangandan keyin preparatning tavsiya etilgan miqdori hisoblanadi.

Tajriba sinovidagi preparatning kerakli miqdori Fitosanitar choralarining xalqaro 43-standarti bo‘yicha hisoblanadi. Tajribalar 3 ta 3 m³ fumigatsiya kameralarida o‘tkazildi. Har bir fumigatsiya kameralariga bioindikator ya‘ni zaxira mahsulotlari zararkunandalari solingan, og‘zi mahkamlangan maxsus

qopchalar joylashtirilib qo‘yib chiqildi. Birinchi (nazorat), ikkinchi (etalon) va uchinchi (tajriba) fumigatsiya kameralarining har biriga 100 gr bug‘doyga 10 dona kichik un mitasi, 100 gr moshga 10 dona to‘rt dog‘lik donxo‘r, 100 gr loviyaga 10 dona to‘rt dog‘lik donxo‘r, 100 gr bug‘doyga 10 dona janub ombor parvonasi zararkunandalari solingan qopchalar qo‘yib chiqildi.

Tajriba 2023 yil 23-26 mart kunlari o‘tkazildi, fumigatsiya kamerasida havo harorati +22°C daraja. Birinchi (nazorat) fumigatsiya kamerasi ishlovsiz, ikkinchi, uchinchi fumigatsiya kameralarining har biriga kvikfos, 57% fumigantidan 1 metr/kub uchun 5 grammdan fumigant qo‘yildi. 3 sutkadan keyin fumigatsiya kameralari eshiklari ochib, degazatsiya qilindi (shamollatildi), tirik, karaxt va nobud bo‘lgan zararkunandalar o‘rganildi. Ushbu tajribada laboratoriya sharoitida ko‘paytirilayotgan bir qancha ombor zararkunandalari kichik un mitasi (*Tribolium confusum* Duv va to‘rt dog‘li donxo‘r (*Callosobruchus maculatus* F.) hasharotlari bioindikator sifatida qo‘llanildi va quyidagi natijalar qayd etildi. Tajribalar 3 ta maxsus tajriba fumigatsiya kamerasida o‘tkazildi. Birinchi, ikkinchi va uchinchi variantlardagi fumigatsiya kameralariga loviya solingan qopchaga bioindikator sifatida 10 dona kichik un mitasi, mosh solingan qopga bioindikator sifatida 10 dona to‘rt dog‘lik donxo‘r, bug‘doy solingan qopga bioindikator sifatida 10 dona janub ombor parvonasi lichinkalari qopga solinib, bioindikator sifatida qo‘yildi (1-jadval). Birinchi variantdagi (ishlovsiz) fumigatsiya kamerasidagi zararkunandalarning barchasi tirik. Ikkinchi variantdagi fumigatsiya kamerasidagi mosh solingan qopchadagi 10 dona to‘rt dog‘lik donxo‘r zararkunandadan 8 donasi nobud bo‘ldi, 2 donasi falaj, loviya solingan qopchadagi 10 dona to‘rt dog‘lik donxo‘r zararkunandadan 9 donasi nobud bo‘ldi, 1 donasi falaj holatdaligi, no‘xat solingan qopchadagi 10 dona to‘rt dog‘li donxo‘r zararkunandaning 10 donasi, ya‘ni barchasi nobud bo‘lganligi aniqlandi.

Fumigatsiya kamerasida ombor zararkunandalariga qarshi Kvikfos, 57% TV preparatining laboratoriya sharoitida biologik samaradorligi

(Toshkent viloyati Qibray tumani, O'simliklar karantini va himoyasi ilmiy-tadqiqot instituti, 2023 y.)

Tajriba Ssharti: Kvikfos, 57 % TV, ekspozitsiya 3 sutka, 22 °C

Mahsulot turi	Bioindikator	Zararkunandalar soni	Biologik samaradorlik																	
			1-variant (Ishlovsiz)						2-variant (PH ₃) kvikfos 57% 5 g/m ³ , harorat 22 °S						3-variant (PH ₃) kvikfos 57% 5 g/m ³ , harorat 22 °S					
			tirik		falaj		nobud bo'lgani		tirik		falaj		nobud bo'lgani		tirik		falaj		nobud bo'lgani	
			dona	%	dona	%	dona	%	dona	%	dona	%	dona	%	dona	%	dona	%	dona	%
Mosh	To'rt dog'lik donxo'r	10	10	100	-	-	-	-	-	-	2	20	8	80	-	-	-	-	10	100
No'xat	To'rt dog'lik donxo'r	10	10	100	-	-	-	-	-	-	-	-	10	100	-	-	-	-	10	100
Loviya	To'rt dog'lik donxo'r	10	10	100	-	-	-	-	-	-	1	10	9	90	-	-	-	-	10	100
Bug'doy	Janub ombor parvonasi	10	10	100	-	-	-	-	-	-	-	-	10	100	-	-	-	-	10	100

Xulosa qilib aytganda, bug'doy solingan qopchadagi 10 dona janub ombor parvonasi zararkunandalarini to'liq nobud bo'ldi. Uchinchi variantdagi fumigatsiya kamerasidagi mosh, no'xat, loviya, va bug'doy solingan qopchalardagi to'rt dog'lik donxo'r va kichik un mitasi zararkunandalarini barchasi nobud bo'ldi, samaradorlik 100%. Kvikfos, 57% fumigantidan bir metr kubda 5 gramm miqdorida sarflanganda (havo harorati 22°C) 3 sutkada to'rt dog'lik donxo'r zararkunandasiga qarshi moshda 3 sutkada

80-100% o'rtacha 90% biologik samaradorlikka, no'xatda 100% biologik samaradorlikka va bug'doyda 90-100 % o'rtacha 95 % biologik samaradorlikka erishilgan. 1-jadvaldan aniq bo'ladiki, kvikfos 57% fumigantidan bir metr/kubda 5 gramm miqdorida sarflanganda (havo harorati 22°C) 3 sutkada kichik un mitasi zararkunandasiga qarshi bug'doyda 3 sutkada 100% biologik samaradorlikka erishildi.

ADABIYOTLAR:

1. Murodov B. Omborda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini saqlash davrida uchraydigan zararkunandalar va ularga qarshi kurash// Qishloq xo'jaligi ekinlarining genetik resurslaridan unumli foydalanish hamda yetishtirishda zamonaviy ilg'or texnologiyalarni qo'llash istiqbollari/ Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya to'plami. – Qarshi, 2022 II QISM. – B.409-411.
2. Maxmudxodjayev N.M. Zararkunandalar zahiralari - hasharotlar va oqadilar faunasining shakllanishini nazariy asoslash va zararli turlar sonini boshqarish Toshkent, 2011.
3. Muxammadiyev B.Q., Xolmurodov E.A. Hasharotlar ekologiyasi va tur tarkibining sistematik tahlili. - Toshkent-2015.

UO'T: 633/51.632

BRAKONNI G'O'ZA TUNLAMIGA QARSHI QO'LLASH USULLARI

Raxmonova Madinaxon Kimsanboyevna, q.x.f.f.d., dotsent,

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti,

Qosimova Muxarramxon Kodirjonovna, kichik ilmiy xodim,

O'simliklar karantini va himoyasi ilmiy-tadqiqot instituti Andijon mintaqaviy filiali.

Annotatsiya. Maqolada o'simliklarni himoya qilish sohasida biologik kurash usulining ahamiyati, g'o'za maydonlarida uchraydigan tabiiy kushandalarning uchrashi, g'o'zaning asosiy kemiruvchi zararkunandasiga qarshi turli nisbatlarda brakon entomofagini ilmiy asoslangan muddatlarda qo'llash orqali yuqori samaraga yetishish mumkinligi to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Zararkunanda, o'simlik, kimyoviy preparat, toksin, sarf-xarajat, tabiiy kushanda, entomopatogen, yirtqichlik, parazitlik, yaydoqchi, ko'sak qurti, foydali hasharot, brakon, biologik samaradorlik.

Аннотация. В статье представлена важность метода биологического контроля в области защиты растений. Встреча натуральных паутинок, найденных на хлопковых полях. Представлены данные о возможности достижения высокой эффективности против основного грызуна-вредителя хлопка при использовании энтомофага Бракон в различных пропорциях в научно обоснованные сроки.

Ключевые слова: Вредитель, растение, химический препарат, токсин, потребление, природный вредитель,